

3a. Alen Causevic: Strunge, Kerouac, Hemingway og Knausgård¹ integrerede mig i Danmark

Teksten er fra Information 24. juni 2017. Alen Causevic er universitetsstuderende og lektiehjælper på VUC.

Da jeg mødte litteraturen, forstod jeg med et, at jeg levede i bur. At jeg sad fast i kulturelle dogmer fra det land, min familie var flygtet fra for mange år siden. Litteraturen gav mig kulturel dannelse, og pludselig forstod jeg, at alt – sex, gud, politik, køn – er til debat. Vil man integrationen, er litteraturen en helt central fødselshjælper.

Jeg vil aldrig glemme min første arbejdsdag som lektiehjælper på VUC Aarhus.

I et kælderlokale sad en kvinde i lange sorte klæder og sort hijab² og læste. Jeg introducerede mig, og kvinden tilkendegav, at hun havde brug for hjælp til en opgave. Hun skulle analysere en novelle af Katrine Marie Guldager³, som handlede om en jegfortæller, der reflekterer over en barndom med en utro far og en mor, der favoriserer lillesøsteren.

I typisk minimalistisk stil fremgik meget af informationen ikke på linjerne, men mellem dem. Ikke nok med det: Den teori, kursisten skulle inddrage i opgaven, var langt over hendes faglige formåen.

Allerede dér var jeg forbløffet.

Afstanden mellem kursist og pensum var tydeligvis uoverstigelig.

Det gik dog først helt op for mig, hvad det var, jeg havde rodet mig ud i, da kursisten decideret nægtede at læse passager op, som handlede om eller bare antydede seksuelt samvær mellem karaktererne.

Det var der, jeg forstod, at jeg på min nye arbejdsplads meget vel kunne blive nødsaget til at foretage rejser i min fortid. Tilbage til livet før litteraturen. Til dengang, hvor det ikke var naturligt at læse. Hvor ordene 'dansker' og 'integreret' var skældsord, fordi jeg var så bange for at miste min identitet, at jeg spændte ben for mig selv.

Den brist er ikke kun min, tværtimod er den kollektiv. Indvandrerdebatten i Danmark er upræcis, når den kun fokuserer på sprogkundskaber som vejen til integration.

Sprog er ikke nok. Der er akut behov for mere kulturel dannelse og deraf følgende horisontudvidelse. Her er litteraturen en glimrende fødselshjælper og følgesvend.

Døren til fremtiden

Selv mødte jeg litteraturen i 10. klasse på Ikast Ungdomscenter, hvor dansklæreren Birthe insisterende lånte mig en biografi om Michael Strunge. Få dage efter lånte jeg frivilligt Samlede Strunge på biblioteket. Jeg satte mig på pubertetssengen og bladrede tilfældigt op på digtet "Tid og rum" fra debuten "Livets hastighed".

¹ *Strunge, Kerouac, Hemingway og Knausgård*: forfattere.

² *hijab*: arabisk udtryk for tildækning. Det bruges særligt om hovedbeklædning.

³ *Katrine Marie Guldager*: dansk forfatter.

Dér var den, lige for næsen af mig: døren ind til en bedre fremtid, og den stod vidt åben. Jeg kunne ikke tro mine egne øjne.

Strunges skrift lyste op fra siderne som en overnaturlig diamant.

Han skrev om kærligheden, om livet og døden, om rumvæsner og stoffer og politik og nattens neonskilte. Papiret rystede mellem mine fingre. Strunges tanker strakte sig helt op til rummet, han strejfede himlen og stjernerne og Gud og Satan og Ian Curtis⁴ og David Bowie⁵. Jeg havde aldrig hørt om hverken den ene eller den anden, havde aldrig reflekteret over eller diskuteret noget lignende med hverken familie eller venner.

45 Jeg googled David Bowie og fik hjertebanken, da jeg så ham synge iført høje hæle, stramt turkisblåt jakkesæt og sminke i hele ansigtet.

Jeg beundrede ham for det, som jeg aldrig havde beundret et menneske før.

Da indså jeg, at min verden var snæver som et nåleøje. Vi boede i hus, men levede i blok. Vi boede i Danmark, men levede i Bosnien.

50 Min tilværelse var jo ikke meget mere end et lukket bur. Alt var styret af frygt, xenofobi⁶ og længsel efter et land, som ikke længere fandtes. Jeg måtte forme mig selv på ny; en bosnisk dansker, en dansk bosniak. Hvem ved, måske kunne jeg en dag sågar blive mig selv?

På roadtrip med Kerouac

55 Biblioteket blev mit stamsted, og her stiftede jeg bekendtskab med nogle af verdenslitteraturens ikoner.

Kerouac tog mig med på roadtrip tværs over USA. Camus⁷ tog mig med ud i absurdismens kringelkroge. Hemingway tog mig med ud at fiske i Golfstrømmens farefulde vande. Knausgård tog mig tilbage til barndommens asylcenter.

60 Uanset hvad jeg læste, havde bøgerne det til fælles, at de brød med samtlige tabuer og normer for, hvad jeg havde lært var acceptabelt at kritisere og diskutere. Alt var pludselig til diskussion: religion, kultur, familie, etnicitet og eksistens. Det var, som om jeg var en ballon, og litteraturen helium: Den pustede min bevidsthed op, pustede og pustede, jeg lettede fra jorden og svævede hjemmefra og ind på lærerseminariet, ud igen og ind på VUC som kursist, videre ind på universitetet, og endelig tilbage til VUC, nu som ansat.

I skrivefængsel

Her er jeg så, tirsdage og torsdage, som lektiehjælp på det, man blandt personalet kalder 'Obligatorisk skriveværksted'. Et tiltag, hvor kursister, der er bagud med afleveringerne, tilmeldes af deres undervisere til at komme og få rettet op på statistikken. Mine to kolleger og jeg skal så sørge for at notere nær- og fravær og selvfølgelig bidrage med støtte og hjælp til løsning af opgaver. Dette fælles lektieværksted hedder i kursistterminologi 'skrivefængsel', ligesom kursisterne i daglig jargon kalder hinanden 'voksne uden chancer'.

75 Når de selv skal sige det, er de håbløse. Den holdning er ikke kun ærgerlig, den er også yderst forfejlet.

⁴ *Ian Curtis*: forsanger i det engelske band Joy Division.

⁵ *David Bowie*: engelsk rockmusiker og skuespiller.

⁶ *xenofobi*: frygt for folk fra en fremmed kultur.

⁷ *Camus*: fransk forfatter.

I løbet af de forgangne syv år har jeg undervist på folkeskoler, været mentor og instruktør på universitetet, og jeg kan garantere, at få uddannelsesinstitutioner har så meget uforløst potentiale som VUC. Det er bare de færreste, der er klar over
80 det. Til gengæld er det soleklart, at bevægelsen nedefra og op er en virkelig kraftanstrengelse, og en handling man ikke bare lige sådan uden videre gennemfører. Den kræver specifik viden og indsigt, som mange aldrig præsenteres for.

Jeg gentager: Sprogundervisning er ikke nok. Det er ikke tilstrækkeligt at mestre det danske sprog. Bevidstheden skal også udvides: Benyt litteraturen.

85 Nogle af de 'voksne uden chancer' møder op hver torsdag og begiver sig ud i litteraturens kryptiske vildnis. De sætter sig foran deres computere, trykker høretelefonerne ind i øregangene, knapper en energidrik op og tygger sig igennem tekster af Steen Steensen Blicher, Herman Bang, Henrik Pontoppidan, Jan Sonnergaard, Erling Jepsen, Naja Marie Aidt.⁸

90 De læser og læser, og med jævne mellemrum falder de i staver og kigger ud ad vinduet, hvor solen skinner, eller regnen falder på Aarhus Universitets fakultet for Folkesundhed ovre på den anden side af vejen. Og mens de ser ud ad vinduet, ser jeg på deres grublende ansigter og mindes igen og igen, hvordan jeg selv sad i VUC's lokaler og bøjede tyske verber i akkusativ, nominativ, genitiv og dativ.

95 Hvordan jeg modvilligt læste, analyserede og perspektiverede noveller, digte og romanuddrag i håbet om muligheden for en videregående uddannelse.

Det håb var, forstår jeg nu, ikke blot knyttet til drømmen om en fagligt interessant uddannelse.

100 Det var i særdeleshed knyttet til et inderligt ønske om kulturel forandring, og vejen dertil viste sig mulig via litteraturen. Litteraturen gav inspiration og viljestyrke til at blive optaget på universitetet, hvor refleksioner i forelæsninger, skriveøvelser, gruppearbejde, bøger og kompendier udvidede min forståelsesramme og gav mig indsigt og mod til selv at videreformidle bredere livsperspektiver.

105 Regnestykket er simpelt. Havde Birthe ikke lånt mig den Strungebiografi, havde jeg højst sandsynligt været på kontanthjælp nu.

Jeg havde ikke fået en gymnasial uddannelse. Jeg var ikke kommet ind på hverken lærerseminariet eller universitetet. Jeg var ikke blevet velintegreret i samfundet.

Hvem ved, en dag bliver jeg måske sågar nogens Birthe.

⁸ Steen Steensen Blicher, Herman Bang, Henrik Pontoppidan, Jan Sonnergaard, Erling Jepsen, Naja Marie Aidt: forfattere.